The 2016 Investigation in Gargždai City Park

In 2016, test pits and trenches (a total of 181.75 m^2) were excavated in a roughly 85 105 m^2 area in Gargždai City (Klaipeda District) Park (Fig. 1). Four already exhumed grave pits and pits still containing remains were discovered in the vicinity of a burial site for Second World War Soviet soldiers. Fragments of a fence and three building foundations were found in the SW part of the park. After comparing the present-day situation with the 1886 plan of Gargždai, it is possible to state that the remains of fragments of the manor that existed in Gargždai in the 19th–early 20th century were discovered in the test pits.

37 finds, the majority of which consisted of sherds of household pottery: vases, pots (Fig. 2), and jars, were discovered during the investigation. Metal artefacts: nails, horseshoes, and a door hinge, glass bottle shards, and one stove tile were also found. The finds date to the late 18th–early 20th century.

Gediminas Petrauskas,
Aistė Petrauskienė

Partizanų žeminės Blinstrubiškių miške aplinkos žvalgymai

2017 m. liepą LLKĮS žvalgė Kęstučio apygardos Birutės rinktinės Dubysos rajono partizanų štabo žeminės Blinstrubiškių miške (UK 38834) (Raseinių r., Viduklės sen.) aplinką (1 pav.). Aptikti radiniai perduoti saugoti į RKIM.

Blinstrubiškių miško žeminė yra to paties pavadinimo miško 38 kvartalo viduryje, 600 m į V nuo Paupio tvenkinių, 480–560 m į P–PV nuo Paupį ir Sujainius jungiančio miško kelio, 180 m į R nuo dar vienu miško keliu paverstos kvartalinės linijos. Žeminei vieta parinkta miško gilumoje, remiantis 1950 m. tarybiniu topografiniu žemėlapiu, už 500 m į V nuo jos plytėjo miško kirtimas, už 900 m į Š buvo partizanų rėmėjų Blinstrubų sodyba (šiandien iš sodybos likusi tik apidėmė). Tai lygi, į P kiek nuolaidėjanti, spygliuočių mišku apaugusi vieta (H_{abs} 68,50–69,30 m). Į PV ir R nuo jos pelkėta, ištisi drėgno miško plotai pažymėti ir 1950 m. žemėlapyje.

Žeminės duobė 4,2x2,8 m dydžio, iki 85 cm gylio, pailga Š–P kryptimi (20–200°), jos Š pusėje – spėjamo užverstо apie 1,4 m pločio, 20 cm gylio įėjimo griovys (2 pav.). Įėjimas 2,5 m ilgio, su į ŠR (50°) pakreiptu 4,4 m ilgio, 45 cm pločio, 40–80 cm gylio apkasu ir stačiai į R užlenktu (120°) 4,4 m ilgio atsišakojimu ties jo pradžia. Apkaso gale – 1,1x1,1 m dydžio, 55 cm gylio duobė stačiomis sienelėmis ir plokščiu dugnu. Aplink žeminę supiltas 1,7–2,4 m pločio ties pagrindu pylimas. ŠV duobės krašte pylimo žymių neišliko. Dar vienas netaisyklin-

1 pav. Blinstrubiškių miško žeminės aplinkos žvalgymų akimirka. G. Petrausko nuotr.

Fig. 1. During the survey in the vicinity of the Blinstrubiškiai Forest dugout.

2 pav. Blinstrubiškių miško žeminės duobė iš ŠR. G. Petrausko nuotr.

Fig. 2. The Blinstrubiškiai Forest dugout as seen from the NE.

gas pailgas ŠR–PV kryptimi 5,8 m ilgio apardytas apkasas su vienu atviru urvu ir dviejų senų urvų žymėmis išlikęs už 4,2–5,7 m į ŠV nuo žeminės duobės. Apkaso plotis įvairuoja nuo 60 cm iki 1,4 m, gylis siekia 15–75 cm. Be to, į Š nuo duobės pastebimos kelios 0,9–1,2 m skersmens, 30–50 cm gylio apkasų (?) duobės, P pusėje – apskrita 90 cm skersmens, apie 1 m gylio šulinio duobė.

Partizanų žeminė Blinstrubiškių (kitaip Verybių, Švendrų, Paupio) miške buvo įrengta 1950 m. lapkritį netoli Petro ir Kristinos Blinstrubų sodybos Švendrų kaime. Žeminę įrengė Kęstučio apygardos Birutės rinktinės Dubysos rajono partizanai, tačiau joje kartu buvo apsistoję Krizostomo Labanausko-*Justo* vadovaujami Birutės rinktinės štabo nariai. Tai, kad vienoje žeminėje veikė rinktinės ir rajono štabai, kartu gyveno 13–14 partizanų, šiandien laikoma viena pagrindinių partizanų žūties priežasčių (Pocius A., Viduklės kraštas karų ir okupacijų audrose, *Viduklė*, Kaunas, 2002, p. 315).

1951 m. kovo 27 d., antrosios Velykų dienos rytą, pradėta karinė čekistinė operacija, kurioje dalyvavo Klaipėdos srities MGB, 273-iojo Gdansko šaulių pulko ir 32-ojo vidaus kariuomenės šaulių pulko kariniai daliniai (*LYA*, f. K–19, a. 1, b. 645, l. 76–77). Operacijos metu Blinstrubiškių miško žeminėje buvo 8 partizanai. Birutės rinktinės vadas ir du partizanai prieš dieną buvo išvykę tarnybiniais reikalais (*LYA*, f. K–1, a. 58, b. P–18707, l. 21). Apsupti karinių pajėgų žeminėje buvę partizanai bandė prasiveržti, tačiau žūties ir arešto pavyko išvengti tik į tankią eglę įlipusiam ir nepastebėtam partizanui Antanui Janušui-*Skudučiui*. Per kautynes žuvo Birutės rinktinės štabo viršininkas Vincas Pluščiauskas-*Aras*, Dubysos rajono Administracijos ir ūkio skyriaus viršininkas Napoleonas Lukošius-*Jaunutis*, jo brolis Simas Lukošius-*Jurgutis*, broliai Antanas Narbutas-*Arūnas* ir Jonas Narbutas-*Andrius*, Bronius Žalkauskas-*Beržas*. Gyvas suimtas prieš mėnesį į partizanų gretas įstojęs Vytautas Barauskas-*Teisutis*.

Per operaciją iš žeminės paimti 3 automatai SVT, 2 automatai MP, vokiškas automatas, pistoletas-kulkosvaidis PPŠ, 4 neautomatiniai

3 pav. Blinstrubiškių miško žeminės aplinka žvalgymų metu iš PR. Maišeliuose – žvalgant aptikti radiniai. G. Petrausko nuotr.

Fig. 3. During the survey in the vicinity of the Blinstrubiškiai Forest dugout, as seen from the SE. The bags contain finds discovered during the survey.

šautuvai, 6 pistoletai, 526 skirtingo kalibro šoviniai, 2 rašomosios mašinėlės (pastarąsias atsitraukdami partizanai bandė pasiimti su savimi), radijo imtuvas „Elektrosignal“ su baterijomis ir partizanų dokumentai (*LYA*, f. K–19, a. 1, b. 645, l. 76–77). Tardomas V. Barauskas pasakojo, kad partizanai žeminėje klausydavosi „Amerikos balso“ (*LYA*, f. K–1, a. 58, b. P–18707, l. 25). Žuvusių laisvės kovotojų kūnai buvo nuvežti į Viduklės stribyną, nufotografuoti, vėliau užkasti durpyne prie stribų būstinės.

Lakonišką saugumo darbuotojų operacijos ataskaitą papildo iš lūpų į lūpas perduodami aplinkinių kaimų gyventojų pasakojimai. Pagal juos, Blinstrubiškių miško žeminę išdavė partizanų rėmėjai Blinstrubai ir saugumo užverbuotas Blinstrubų žentas Žilys (tai patvirtinančių archyvinių dokumentų nerasta). Vietos gyventojų įsitikinimu, po operacijos stribai kurį laiką saugojo Blinstrubų namus nuo partizanų keršto, vėliau sodybos šeimininkai iš čia išsikėlė. Tačiau teiginiais apie Blinstrubų ir Žilio išdavystę verčia abejoti Vaclovo Blinstrubo areštas ir jam skirtas 25 m. lagerio nuosprendis (*LYA*, f. K–1, a. 58, b. P–18707, l. 208–210).

2015 m. balandį šio straipsnio autorius pasiekė žinia, kad neturint reikiamų leidimų kasinėjama Blinstrubiškių miško žeminė. Jos vietoje buvo suformuota keturkampė perkasa, kraštinės atkirstos per kastuvą, perkasos pakraščiuose sumestos žemių krūvos, o kasinėjant surasti daiktai: krosnelės plytos, viryklės žiedo dalis, galvaniniai elementai ir kiti daiktai numesti šalia perkasos (vėliau paaiškėjo, kad žeminė, siekiant ją atstatyti, kasinėta dar 2014 m. vėlyvą rudenį). 2015 m. gruodžio 14 d. Blinstrubiškių miško žeminei, kaip Lietuvos partizanų kautynių ir žūties vietai, suteiktas teisinės apsaugos statusas.

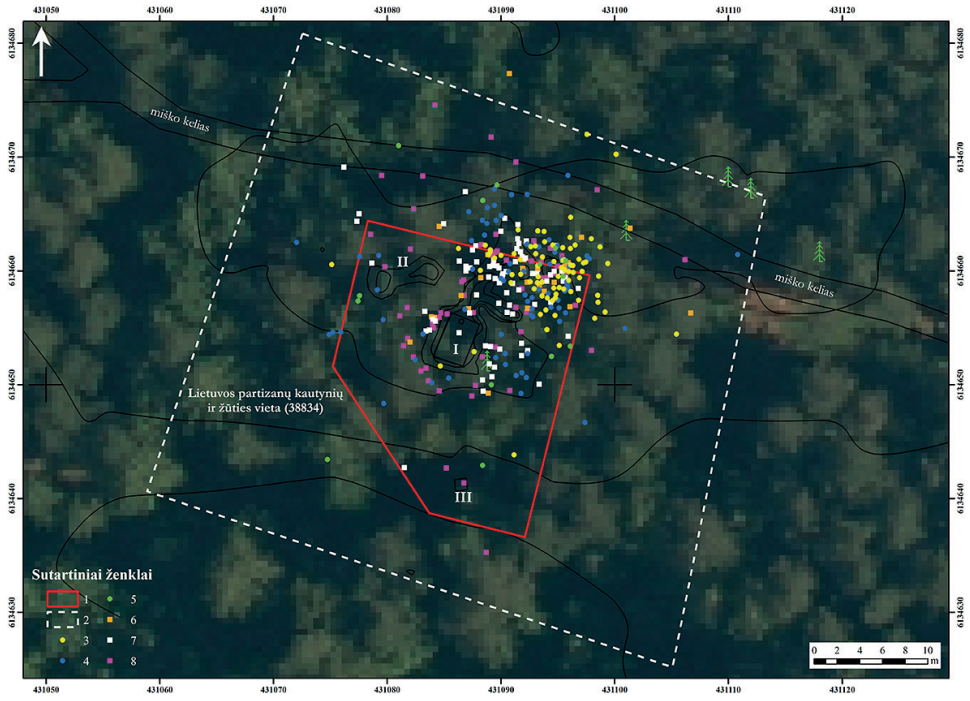
Blinstrubiškių miško žeminės aplinka žvalgyta moksliniais tikslais. Ekspedicijoje rinkti archeologiniai duomenys apie 1951 m. kovo

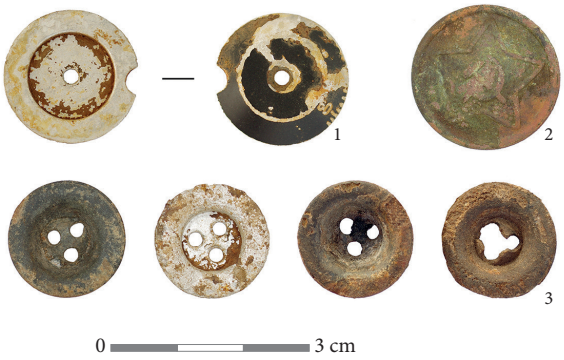
27 d. įvykusias kautynes, laisvės kovotojų gyvenimą ir buitį, žvalgytos Blinstrubiškių miške kovojusių partizanų gimtinių vietos, užrašyti aplinkinių kaimų gyventojų ir istorinių įvykių liudininkų atsiminimai. Išsamūs archeologiniai žvalgymai metalo ieškikliu apėmė keturkampį 43–49x42–43 m dydžio plotą (beveik 1950 m^2). Žvalgymų plotas geltonomis STOP juostomis padalintas į lygiagrečias ties žeminės duobe statmenai susikertančias 2,5 m pločio juostas (3 pav.). Per ekspediciją buvo tikrinami visi metalo ieškiklio signalai, žeminės duobėje surinkti tik paviršiniai daiktai, giliau slūgsoję radiniai palikti vietoje.

Žvalgant Blinstrubiškių mišką, aptikti 523 ypatieji radiniai (dar 264 neiššauti šaudmenys neinventorinti). Išsamūs žvalgymai apėmė 20–25 m skersmens teritoriją apie žeminės duobę, tačiau gauti duomenys rodo, kad radiniai šiame plote nevienodai paplitę. Didžiausias radinių telkinys buvo 20x17 m dydžio plote ties žeminės duobe ir iki 12 m į ŠR nuo jos (4 pav.). Pastarojoje telkinio dalyje radiniai išsidėstę kur kas tankiau, neretai tarp jų yra vos kelių centimetrų atstumas. Šiame telkinyje surasti net 475 ypatieji radiniai iš 523 (91,8 %, arba 60,4 % viso radinių skaičiaus).

4 pav. Blinstrubiškių miško žeminės aplinkos situacijos planas: 1 – kultūros vertybės teritorija; 2 – išsamiai iššvalgytas plotas; 3 – vokiški šaudmenys; 4 – prancūziški šaudmenys; 5 – rusiški šaudmenys; 6 – buities reikmenys; 7 – baterijos ir galvaniniai elementai; 8 – kiti radiniai. G. Petrausko brėž.

Fig. 4. Situation plan of the area around the Blinstrubiškiai Forest dugout: 1 – cultural heritage territory; 2 – area thoroughly surveyed; 3 – German ammunition; 4 – French ammunition; 5 – Russian ammunition; 6 – household items; 7 – batteries and galvanic elements; 8 – other finds.

5 pav. Blinstrubiškių miško žeminės aplinkos radiniai: 1 – žiūronų dalis; 2 – tarybinės uniformos saga; 3 – vokiškos uniformos kelnių sagos. G. Petrausko nuotr.

Fig. 5. Finds from the vicinity of the Blinstrubiškiai Forest dugout: 1 – a binocular part; 2 – a Soviet uniform button; 3 – German uniform trouser buttons.

Šaudmenys sudaro didžiausią Blinstrubiškių miško žeminės aplinkos radinių dalį, tarp jų vyrauja vokiški ir prancūziški šoviniai, jų tūtelės ir kulkos. Vokiškų šaudmenų grupei skiriami 3 1934–1942 m. pagaminti nešauti karabino „Mauser“ (7,92x57 mm kalibro) šoviniai, 86 tūtelės ir 12 kulkų, 5 sveiki pistoleto (19x9 mm kalibro) šoviniai, 5 tūtelės ir 3 kulkos. Prancūziški šaudmenys – tai 18 nešautų karabino MAS–36 (54x7,5 mm kalibro) šovinių, 75 tūtelės ir 19 kulkų. Karabino „Mauser“ šaudmenys daugiausia išbarstyti 11x11 dydžio plote į ŠR nuo žeminės įėjimo, karabino MAS–36 šaudmenų paplitimas mažiau koncentruotas, jų plačiai surasta į visas puses nuo žeminės (daugiausia – į Š ir ŠR nuo žeminės duobės).

Dėmesį atkreipia tai, kad didžioji šaudmenų dalis – tai neiššauti šoviniai arba specialiai sulankstytos tūtelės. Iššautų šovinių tarp jų stebėtinai mažai. Daugelis vokiško karabino „Mauser“ tūtelių apačioje suplotos, kai kurios net sulenktos pusiau, dugneliai praplėsti replėmis, kapsulės išimtos (atskirai rastos dviejų išardytų šovinių kapsulės). Prancūziško karabino MAS–36 tūtelės taip pat daugiausia nenaudotos, praplėstais kakleliais, dirbtinai vinimis (?) įmuštomis kapsulėmis ir išimtomis kulkomis. Atsižvelgiant į didelį specialiai sugadintų šovinių skaičių, galima manyti, kad partizanų nepanaudotus šovinius (tarybiniai kariai vokiškų ir prancūziškų šaudmenų nenaudojo) po kautynių ar praėjus keleriems metams po jų surinko medžiotojai arba vietos gyventojai. Jie šovinius išardė siekdami išimti paraką; nepastebėti sveiki šoviniai žemės paviršiuje liko gulėti iki pat šių dienų.

Rusiški šaudmenys radinių telkinyje sudaro nežymią dalį. Prie žeminės aptiktos vos dvi pistoleto TT, dvi pistoleto-kulkosvaidžio PPŠ ir viena karabino „Mosin“ tūtelė, nepanaudotas 54x7,62 mm kalibro šovinys bei 25x7,62 mm kalibro šovinio kulka. Be to, minėtinos 6 sportinio mažo kalibro (5,6 mm) šovinių tūtelės, iš kurių 5, iššautos vieno šaulio, surastos 50 cm skersmens plote, 8,2 m į V nuo žeminės duobės. Tikėtina, kad šios tūtelės su kautynėmis nėra susijusios. Pastebėtina, kad ant kai kurių 54x7,62 mm kalibro šovinių ir tūtelių įmušta 1943 m., o 25x7,92 mm kalibro šovinių – 1944 ir 1945 m. pagaminimo data. Remiantis pateiktais duomenimis, daroma išvada, kad puldamos tarybinės pajėgos prie žeminės praktiškai (arba visai) nešaudė. Su žeminės puolimu arba vėliau vykusia apieška reikia sieti tik už 8,4 m į ŠR nuo žeminės aptiktą tarybinės karinės uniformos sagą su penkiakampe žvaigžde, kūju ir pjautuvu (5:2 pav.).

Žvelgiant iš kitos pusės, apie Blinstrubiškių miške vykusias kautynes ir partizanų gynybą leidžia kalbėti šiame radinių telkinyje aptiktos vokiškų rankinių granatų dalys (6 pav.). „Eierhandgranate 39“ tipo granatos mova rasta už 6,95 m į R, „Stielhandgranate“ granatos delsiklis-degiklis – 10,2 m į Š, o „Eierhandgranate

39“ granatos duženos – 13 m į PV nuo žeminės duobės.

Partizanų ekipuotės dalimi laikomas žvalgant aptiktas nedidelis žiūronų fragmentas (5:1 pav.). Be to, su Blinstrubiškių miško partizanais siejama vokiškos uniformos švarko saga ir 4 kelnių sagos (5:3 pav.). Tiksli žvalgant rastų sagčių ir jų fragmentų (prie vienos sagtelės išliko odinio dirželio likučių) paskirtis – ekipuotės, uniformos ar paprastų kelnių susegimas – lieka neaiškus. Iš avalynės likučių atkreiptinas dėmesys į guminę bato padо dalį ir dviejų bato pasagėlių fragmentus, iš papuošalų – juostinį, plačiais vertikaliais ranteliais puoštą žiedą. Tačiau pastarųjų radinių sąsajos su Blinstrubiškių miško partizanais kelia abejonių.

Partizanų buities reikmenys – tai antra didelė Blinstrubiškių miško žeminės aplinkos radinių grupė. Iš šių radinių minėtinos įvairių indų ir stalo įrankių dalys: stiklinės, butelio ir buteliuko šukės, sulūžusių šaukštų ir šakučių dalys. Higienos reikmenimis laikoma sulankstyta dantų pastos tūtelė (7:1 pav.) ir iš susuktos tūtelės padarytas skutimosi šepetėlis (7:2 pav.), medicinos reikmenimis – dvi panaudotos vaistų ampulės. Žeminės aplinkoje rasta įrankių: kirtiklis, žirklių dalis ir peilio fragmentas; be to, aptiktos peilio (?) kriaunos, keli atlenkiamo peiliuko fragmentai ir peiliuko apkalas. Apie partizanų buitį leidžia spręsti maistui gaminti ir šildyti naudotos viryklės viršutinės plokštės 4 dalys ir 5 žiedų fragmentai, į daugelį dalių subyrėjusio apsilydžiusio bakelio dangčio fragmentai, geležies skardos dėžės likučiai, radijo aparato detalės, savadarbė, iš 1942 m. pagaminto rusiško 37 mm kalibro priešlėktuvinio šovinio tūtos padaryta žibalinė lempa (8 pav.) ir elektros lemputės fragmentas. Iš kitų daiktų minėtinos TSRS 1946 m. 15 ir 20 kapeikų nominalo monetos, palapinės tvirtinimo skirstiklis ir 3 žiedai, ventilis bei laikrodžio mechanizmo detalė.

6 pav. Vokiškų rankinių granatų dalys: 1 – „Eierhandgranate 39“ tipo granatos mova; 2 – „Eierhandgranate 39“ tipo granatos duženos; 3 – „Stielhandgranate“ granatos delsiklis-degiklis. G. Petrausko nuotr.

Fig. 6. German hand grenade parts: 1 – an Eierhandgranate 39 detonator tube; 2 – Eierhandgranate 39 shrapnel; 3 – a Stielhandgranate delay fuse.

7 pav. Higienos reikmenys: 1 – dantų pastos tūtelė; 2 – skutimosi šepetėlis. G. Petrausko nuotr.

Fig. 7. Hygiene paraphernalia: 1 – a toothpaste tube; 2 – a shaving brush.

8 pav. Iš priešlėktuvinio šovinio tūtos padaryta žibalinė lempa. G. Petrausko nuotr.

Fig. 8. An oil lamp created from an anti-aircraft shell casing.

9 pav. Apkaso (?) duobėje surastas akumuliatorius. G. Petrausko nuotr.

Fig. 9. A battery found in a trench (?) pit.

Išskirtinio dėmesio nusipelno Blinstrubiškių miško žeminės aplinkoje pabirusios baterijų ir galvaninių elementų dalys. Aptiktas sulankstytas akumuliatorius (9 pav.), stačiakampių baterijų pagrindo plokštelių, galvaninių elementų akytosios medžiagos likučių, strypelių, dangtelių, daugiagyslių izoliuotų laidų fragmentų. Iš viso partizanai Blinstrubiškių miške turėjo ne mažiau kaip 80 galvaninių elementų. Nors baterijų ir galvaninių elementų iki šiol buvo rasta tyrinėjant Daugėliškių miško (Raseinių r.), Zervynų (Palkabalio) miško (Varėnos r.), Šimonių girios ir Butkiškio kaimo bunkerius (abu Anykščių r.) (*LIIR*, f. 1, b. 5661; *ATL 2012 metais*, 2013, p. 653; *ATL 2014 metais*, 2015, p. 598; *ATL 2015 metais*, 2016, p. 525), didelis Blinstrubiškių miško žeminės aplinkoje surinktų elementų skaičius kelia ypatingą susidomėjimą. Žeminėje įsikūrę rinktinės ir rajono štabai buvo gerai apsirūpinę maitinimo elementais – šiandien tai didžiausias partizaninio karo laikotarpio baterijų ir galvaninių elementų rinkinys Lietuvoje.

Žeminės konstrukcijos detalėmis laikomas uždėtinis vyris, L raidės formos durelių apkalas, kabliukas, įkalamas laikiklis vyriui, 7 tvirtinimo detalės, 37 gamyklinės vinys ir 9 nedidelės vinutės. Pastebėtina, kad ant kai kurių vinių išlikę medinių žeminės konstrukcijų likučių, dalis vinių perdegusios. Be gamyklinių vinių, surastos 2 kalvio darbo kaltinės vinys. Pabaigoje minėtinas žvalgant Blinstrubiškių miško žeminės aplinką rastas stačiakampės lazdelės pavidalo strypas, aliumininių dangtelių dalys, įvairios rankenėlės, sąvaržėlė, odos žaliavos fragmentas su dygsniavimo žymėmis, guminė cilindro formos nežinomo dirbinio mova, gumos atraižos gabalėliai, žiedelis ir įvairių neaiškios paskirties daiktų fragmentai.

Apie žeminės duobę išsidėsčiusių radinių telkinį iš P pusės juosia apie 5 m pločio tuščias tarpas. Teisinės apsaugos statusą turinčios teritorijos P dalyje ir už jos ribų, 23x16 m dydžio plote, kitaip nei aprašytame telkinyje, aptikta vos 10 radinių. Iš jų minėtinas šulinio duobėje surastas sulūžęs šlapioms vietoms būdinga patina pasidengęs neaiškios paskirties dirbinys. Atskira nedidelė radinių grupė pasklidusi 50,45–67,2 m atstumu į ŠV nuo žeminės duobės. Čia rasta II Pasaulinio karo metų vidutinio kalibro (100–150 mm) artilerijos sviedinio skeveldra.

Artimiausioje žeminės aplinkoje neaptikus kautynių pėdsakų, toliau ieškant šios vietos ir galimos partizanų atsitraukimo krypties, žvalgymų teritorija buvo išplėsta – nesistemingi žvalgymai aprėpė visą Blinstrubiškių miško 38 kvartalą ir 39 kvartalo V dalį. Plačiausiai išžvalgyta teritorija į ŠV, ŠR ir P nuo žeminės. Pirmuoju atveju radinių aptikta iki 70 m, antruoju – iki 315 m, trečiuoju – iki 110 m atstumu nuo

10 pav. Austrijos ir Vengrijos imperijos „Mannlicher Artillery“ 1895 m. modelio durtuvas. G. Petrausko nuotr.

Fig. 10. The Austro-Hungarian Mannlicher M1895 artillery bayonet.

žeminės duobės. Patikrinus tarp vietos gyventojų paplitusį pasakojimą apie partizanų atsitraukimą PV kryptimi, žymesnių rezultatų nepasiekta – žvalgant šia kryptimi aptikti vos 3 šaudmenys.

Žvalgant už 100 m į PR nuo žeminės duobės, dėmesį atkreipė krūmais apaugęs 3 m ilgio, 1,4 m pločio, 60 cm gylio apkasas su 1 m ilgio, iki 90 cm pločio atsišakojimu P gale (6134574, 431160 (LKS 94)). Metalo ieškikliu tikrinant apkaso duobę, aptikta 13 iššautų karabino MAS–36 ir 1 karabino „Mauser“ šovinio tūtelė. Tikėtina, kad šiuos šūvius kautynių metu atsišaudydami iššovė į apkasą įlipę du partizanai; šiam tikslui panaudotos nepilnos 3 prancūziško karabino apkabos ir vienas vokiško karabino šovinys. Prie apkaso daugiau radinių nerasta, tolesnius žvalgymus apribojo į P nuo jo augantis tankus eglynas.

Toliau ieškant kautynių vietos ir partizanų atsitraukimo krypties, daug radinių aptikta žvalgant ŠR kryptimi. Pelkėtame miško kirtime, už beveik 64 m nuo žeminės duobės aptiktas I Pasauliniu karu arba XIX–XX a. sandūra datuojamas Austrijos ir Vengrijos imperijos „Mannlicher Artillery“ 1895 m. modelio durtuvas (10 pav.). Dar už 80 m užfiksuotas naujas 50x26 m dydžio radinių telkinys, kuriame, be 10 nešautų 54x7,62 mm kalibro šovinių ir tūtelės, keturių 25x7,62 mm kalibro šovinių, 2 karabino „Mauser“ šovinių ir kulkos, rastas geležinis šaukštas, peilio (?) kriaunos, rankinio laikrodžio detalė bei vokiškas II Pasaulinio karo laikų skutimosi peiliukas su užrašu „ROTBART / MOND–EXTRA“. Kiek toliau nuo jų aptiktas dar vienas 25x7,62 mm kalibro šovinys, karabino „Mauser“ kulka, peilis ir laikrodžio sagtelė su dirželio likučiais.

Paskutinį radinių telkinį nuo žeminės skiria beveik 280 m. Šiame 24x17 m dydžio teritorijoje išplitusiame telkinyje rastas Vermachto kario kombinuotas stalo įrankis – atlenkiama šakutė ir šaukštas, karabino „Mauser“ tūtelė, apnykęs 19x9 mm kalibro (?) šovinys. Labiausiai stebina net 246 nešauti 25x7,62 mm kalibro šoviniai. Pastarieji gulėjo išberti į atskiras krūveles, vienoje krūvelėje surasta iki 123 šovinių. Šie radiniai, kaip ir netoliese surasta rusiška šarvamušė padegamoji, trasuojanti kulkosvaidžio kulka ir švediška 55x6,5 mm kalibro kulka su Blinstrubiškių miško partizanais nesusiję ir liudija II Pasaulinio karo įvykius miške.

2017 m. Blinstrubiškių miško žeminės vieta netyrinėta – nuvalytos ir užfiksuotos į paviršių iškilusios krosnelės plytos, sutvarkyti 2014 m. kasinėtos duobės pakraščiai. Krosnelės pagrindą sudaro trys 27,5x13,5 cm dydžio rausvų ir pilkšvai rusvo atspalvio plytų eilės su perdegimo žymėmis. Ketvirtoji plytų eilė krosnelės R dalyje apnykusi, ištrupėjusi (11 pav.). Tamsiai geltoname ir pilkšvame smėlyje atidengtų plytų paviršius užfiksuotas 30–34 cm gylyje (H_{abs} 68,58–68,62 m), antrojo lygio plytų (skaičiuojant nuo viršaus) paviršius pasiektas 38 cm gylyje nuo sienelės paviršiaus (H_{abs} 68,54 m). Krosnelės pagrindas 65x37 cm dydžio. Jo Š dalis nepasiekta; šalia mėtėsi smulkūs atskilusių plytų gabalėliai.

11 pav. Krosnelės plytos in situ žvelgiant iš P. G. Petrausko nuotr.

Fig. 11. Stove bricks in situ, as seen from the S.

12 pav. Gręžinio 4 pjūvis: 1 – paviršius; 2 – tamsiai geltonas ir pilkšvas smėlis; 3 – tamsiai geltonas smėlis; 4 – degėsiai (gaisro žymės); 5 – žeminės grindys; 6 – gelsvas smėlis (įžemis). G. Petrausko nuotr.

Fig. 12. The cross-section of borehole 4: 1 – surface; 2 – dark yellow and greyish sand; 3 – dark yellow sand; 4 – charcoal (signs of a fire); 5 – the dugout floor; 6 – yellow sand (sterile soil).

Siekiant nustatyti Blinstrubiškių miško žeminės duobės struktūrą, stratigrafiją ir preliminarų aukštį neardant pačios žeminės, sukamuoju grąžtu padaryti 9 gręžiniai. Jie tolygiai išdėstyti duobės kampuose (gręžiniai 1, 5, 6, 7, 9), V ir R sienelių viduryje (gręžiniai 3, 4, 8) ir duobės viduryje (gręžinys 2). Gręžiniai atskleidė, kad duobė žeminei buvo iškasta gelsvame smėlyje, o pati žeminė į žemę įgilinta apie 1,15 m (įžemis nuo duobės dugno pasiektas 59–72 cm gylyje, arba H_{abs} 68,20–68,33 m). Daugelyje gręžinių aptikta gaisro pėdsakų – užfiksuoti kelių centimetrų storio degėsių sluoksneliai. Gręžiniuose 2, 4 ir 7 aptikta 1,5 cm storio apdegusių medinių grindų atplaišų su iki 3 cm dydžio angliukais (12 pav.), spaliais, be to, mėginiuose tarp grindų lentų fragmentų rasta apdegusio audinio skiautelė ir stiklo šukė. Doktorantas Kęstutis Peseckas, peržiūrėjęs duobės paviršiuje rastų apdegusių lentų ir grindų medienos iš gręžinio 4 mėginius, nustatė, kad Blinstrubiškių miško žeminei statyti naudota pušies mediena.

Apibendrinant reikia pasakyti, kad tarp šaudmenų vyraujantys nešauti vokiški ir prancūziški šoviniai, siekiant išberti paraką sugadintos tūtelės patvirtino vietos gyventojų pasakojimus, kad kautynės prie Blinstrubiškių miško žeminės nevyko. Atlikus žvalgymus liko nenustatyta kautynių vieta, tarybinių pajėgų puolimo ir partizanų atsiraukimo kryptys. Tačiau prie žeminės surastos vokiškų rankinių granatų dalys, į PR nuo žeminės aptiktas apkasas su iššautomis vokiškomis ir prancūziškomis tūtelėmis liudija partizanų pasipriešinimą. Šie radiniai leidžia spėti, kad kautynių ir partizanų žūties vietos reikia ieškoti P, PV ir PR kryptimis. Pateikėjų pasakojimai, gręžinių stulpeliuose aptiktos apdegusių lentų atplaišos, angliukų telkiniai, žvalgant surastos perdegusios vinys įrodo, kad per kautynes kilo gaisras.

Siekiant nustatyti tikslią 1951 m. kovo 27 d. Blinstrubiškių miško kautynių ir partizanų žūties vietą, žvalgymus būtina tęsti.

The Field Survey of Partisan Dugouts in the Vicinity of Blinstrubiškiai Forest

In 2017, the Union of Lithuanian Freedom Fighters conducted a survey in the vicinity of the headquarters dugout of the Kęstutis District, Birutė Brigade, Dubysa Tactical Zone in Blinstrubiškiai Forest (Raseiniai District) (Figs. 1–3). The expedition collected archaeological data about the 27 March 1951 battle as well as

the lives and lifestyle of the freedom fighters. A 43–49 x 42–43 m area (almost 1950 m^2) was thoroughly surveyed and isolated finds discovered up to a distance of 310 m from the dugout pit.

523 special finds (and another 264 uninventoried finds) were discovered during the survey (Fig. 4). These consisted of Russian, German, French, and Swedish ammunition, German hand grenade fragments (Fig. 6), partisan gear elements (Fig. 5:1), uniform parts (Fig. 5:2, 3), communications, medical, hygiene (Fig. 7), and household items (Fig. 8), tools, dugout construction elements, etc. At least 80 galvanic elements, which is so far the largest collection of partisan war period power sources in Lithuania (Fig. 9), were found in the vicinity of the dugout.

The fact that unfired German and French cartridges predominated among the ammunition and that damaged cartridges were being used as a source of gunpowder confirmed the stories related by the local inhabitants that no battle had occurred near the Blinstrubiškiai Forest dugout. The location of the battle site, the direction, from which the Soviet forces attacked, and the direction, in which the partisans withdrew, remained unestablished after the survey. However, the German grenade pieces found in the vicinity of the dugout and the empty German and French cartridges discovered to the SE of the dugout attest to partisan resistance. These finds allow one to speculate that the battle site and the place where the partisans died needs to be sought to the S, SW, and SE.

Based on the nine boreholes drilled in the dugout (Fig. 12), the Blinstrubiškiai Forest dugout had been sunk about 1.15 m into the ground and pine boards had been used in its construction. The remains of a small stove were recorded (Fig. 11). The stories told, the charred board chips found in the borehole cores, the charcoal deposits, and the burnt nails discovered during the survey are proof of the fire that burned during the battle. An Austro-Hungarian M1895 bayonet (Fig. 10), a German razorblade, a bent fork and spoon, unfired cartridges, and deposits of Russian cartridges unconnected with the Blinstrubiškiai Forest partisans were discovered to the NE of the dugout. The first finds recall the late 19th–early 20th century or the First World War and the rest events of the Second World War.

Gediminas Petrauskas,
Vykintas Vaitkevičius,
Aistė Petrauskienė,
Ernestas Kuckailis

Lietuvos partizaninio karo vietų žvalgymai

2017 m. liepą–lapkritį LLKĮS žvalgė Lietuvos partizaninio karo vietas Druskininkų savivaldybėje, Jurbarko, Lazdijų, Raseinių ir Širvintų rajonuose, o rugpjūtį kartu su VU IF surengtos šeštosios akademinio jaunimo vasaros stovyklos-seminaro „Laisvės kovų atmintis“ metu toliau kompleksiškai tyrė Balandiškio apylinkes (Radviliškio r.) (žr. *ATL 2012 metais*, 2013, p. 642–651; *ATL 2013 metais*, 2014, p. 482–489; *ATL 2014 metais*, 2015, p. 587–592; *ATL 2015 metais*, 2016, p. 498–510; *ATL 2016 metais*, 2017, p. 441–450). Iš viso ekspedicijos metu žvalgyta 15 vietovių.

Dulgininkų miško (Druskininkų sav., Lazdijų r.) *partizanų stovyklavietė* (LKS94 X5986729; Y489996) yra 200 m į ŠV nuo Seiros (Baltosios Ančios HE tvenkinio) dešiniojo kranto, 850 m į PR nuo Dulgininkų kaimo, 106 kvartalo viduryje, abipus Dulgelės upelio. Vieta